

HAMK

Hämeen ammatti-
korkeakoulu

Mitä on kansalaistiede ammattikorkeakouluissa? Kokemuksia HAMKista

Laura Vainio

Auli Harju

Hämeen ammattikorkeakoulu

Hankepalvelut

Kirjasto- ja tietopalvelut

Alkusanat

Millaisilla kysymyksillä lähdettiin liikkeelle:

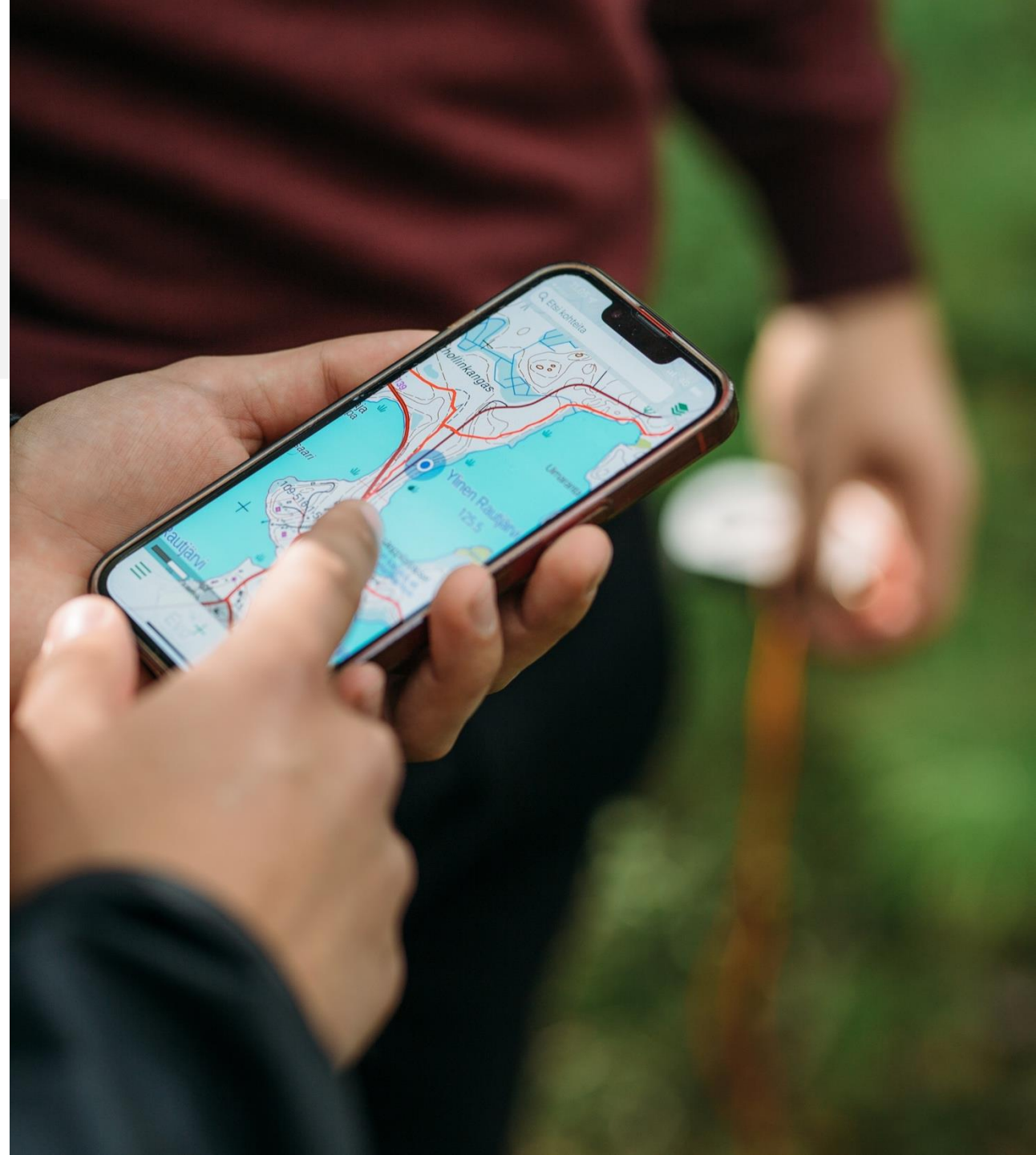
- Mistä kansalaistieteessä on kyse?
- Miten HAMKissa kannattaisi lähestyä asiaa?
 - Onko meillä kansalaistiedettä ja missä kohdin sitä olisi mahdollista olla?
 - Millainen on meidän tahtotila?
 - Miten tahtotilaan voitaisiin päästä?
 - Millaisia ohjeita toimijat voisivat tarvita?

Kansalaistieteen määritelmä*

- Kansalaistiede joukkoistettua tutkimusta.
 - kansalaistieteilijät ovat mukana vähintään yhdessä tutkimuksen vaiheessa
 - kansalaistieteilijät eivät ole tutkimuksen kohteita vaan sen tekijöitä
 - tutkimusta johtaa yleensä koulutettu tutkija.

*) Kansalaistieteen työryhmä, 2022. Kansalaistieteen suositus. Vastuullisen tieteen julkaisusarja 5:2022, Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta ja Tieteellisten seurain valtuuskunta, Helsinki.
<https://doi.org/10.23847/tsv.230>.

Kansalaistieteen tasot

- **Taso 1: Joukkoistaminen:** Kansalaiset osallistuvat hankkeeseen havainnoitsijoina ja/tai vapaaehtoisina tiedonkerääjinä.
- **Taso 2: Joukkoälykyys tai hajautettu älykyys:** Kansalaiset osallistuvat hankkeeseen tulkitsijoina ja/tai vapaaehtoisina ajatusten vaihtajina.
- **Taso 3: Osallistava tiede:** Kansalaiset osallistuvat hankkeen ongelman määrittelyyn ja aineiston keräämiseen.
- **Taso 4: Yhteistoiminnallinen kansalaistiede:** Kansalaiset osallistuvat hankkeeseen alusta alkaen ongelman määrittelystä aineiston keräämiseen ja sen analyysiin.

(Lähde: Kansalaistieteen suositus 2022.)

Kansalaistieteen vaihtoehtoinen määrittely

Kansalaistieteen voi määritellä myös radikaalimmin tutkimukseksi, joka pyrkii vapautumaan yliopistollisen tutkimuksen taloudellisista, poliittisista, hallinnollisista ja juridisista raameista.

”Kansalaistiede voisi olla laajaa, avointa ja monimuotoista, jota ei toivottavasti valjasteta jonkin erityisen asian käyttöön, vaan joka lähtisi toimijoiden omista tarpeista omaehtoisena tutkimuksena, eikä vain perinteisen tieteen alihankkijana.” Erkki Kaukonen*

Tällaista kansalaistiedettä Suomessa tehty jo kauan: kylä- ja kaupunginosahistoriat, muistelmat, perinnetutkimus, sukututkimus, ...

*) Lähde: Sydän-Hämeen Lehti: [Kansalaistiede rikkoo tutkimuksen rajoja](#)

Kanssatutkimus?

- “(T)utkimuksen lähtökohtana ovat ihmisten itse määrittämät tutkimusongelmat, tutkimusprosessille asetetut toiveet ja kaikkien osapuolten intressit huomioon ottava aktiivinen kumppanuus.” (Kulmala ym., 2023.)
 - Osallistujat tutkijan tasaveroisina kumppaneina ja ”oman elämänsä asiantuntijoina”
 - Moninäkökulmainen tietäminen ~ eletyn elämän kokemukset
- Tutkimuksen vuorovaikutteisuus, avoimuus ja yhteiskuntavastuu
- **Periaatteet:** ”a) kanssatutkijoilla voi olla erilaisia rooleja, b) heillä on mahdollisuus osallistua tutkimuksen eri vaiheisiin oman kiinnostuksensa ja resurssiensa mukaan ja c) kanssatutkijoiden osallistuminen voi olla monenlaista, eroja on muun muassa osallistumisen intensiteetissä.”

Lähde: Kulmala, Meri, Sanna Spišák, Satu Venäläinen, Marjukka Laiho, Katariina Hakala ja Tiina Rättilä. 2023. ”Mitä on kanssatutkimus?” Teoksessa Kanssatutkimus. Ihanteet ja käytännöt, toimittaneet Meri Kulmala, Sanna Spišák ja Satu Venäläinen, 11–31. Tampere: Tampere University Press.

HAMKin näkökulmaa kansalaistieteeseen

Opimme, että kansalaistiede mahdollistaa.

- Se voi rikastuttaa tutkimusta usealla eri tavalla (esim. tuoden uusia näkökulmia tai kohderyhmiä).
- Se voi auttaa tutkimustulosten levittämisessä ja uuden opitun hyödyntämisessä.

Opimme myös, että kansalaistiede haastaa.

- Se voi tuoda epävarmuutta (esim. voiko kerättyyn aineistoon luottaa tai pysyykö kansalaisten mielenkiinto yllä koko tutkimuksen ajan).

Mitä enemmän kansalaistieteeseen tutustuu, sitä enemmän huomaa siitä löytyvän eri tulkintoja

→ ohjeiden tekeminen ei ole helppoa! Asioita ei haluttu liikaa yleistää tai toimintaa “jäykistää”.

HAMK lukuina

10 000

Opiskelijaa

760

Työntekijää

67 M€

Liikevaihto

100

Tohtoria/lisensiaattia

130

Tutkimus- ja
kehityshanketta, 15 M€

1 445

Tutkintoa v. 2023

428

Ammatillisen opettajan,
opinto-ohjaajan ja
erityisopettajan
pätevyyttä v. 2023

HAMKin tutkimuskärjet

Teemme monialaista tutkimusta.
Edistämme kestävyttä, luonnon ja
ihmisen hyvinvointia sekä
innovatiivisten ratkaisujen syntymistä
kolmen tutkimuskärkemme mukaisesti.

SmartBio

Bioalan älykkäät
teknologiat

SmartBuilt

Älykäs ja kestävä
rakentaminen

SmartEdu

Tulevaisuuden älykäs
koulutus ja osaaminen

Esimerkkejä osallistavista hankkeista HAMKissa

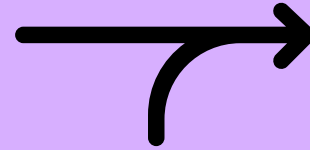
- Ammatilliset opettajaopiskelijat mukaan tutkimukseen kansalais- ja kanssatutkijoiksi.
 - Yhteiskehittely (co-creation): tavoitteena oli ammatillisten opettajaopiskelijoiden osallistuminen tutkimukseen aineistonkeruusta analyysiin sekä yhteiskirjoittamiseen ja tulosten pohdintaan.
 - Julkaisu: [Ammatillisten opettajien kokemuksia opetustyöstä ja ammatillisesta koulutuksesta korona-aikana](#)
- Kolmasluokkalaiset pääsivät tutkimaan omaa lähivesistöä ja sen elämää uudenlaisen vesitutkimusrepun välineillä (joukkoistava, osallistava hanke, yhdessä Vanajavesikeskuksen kanssa).
 - Havainnot Järvi-meri-wikiin.
 - Opetustuokiot, saatujen tulosten yhdessä tarkastelu, lapset saivat itse muodostaa kokonaiskuvan oman lähivetensä tilasta.
 - Tavoitteena herättää lapsissa kiinnostusta omaan lähivesistöön.
 - Julkaisu: [Eväitä elämään ja Vesireppuun](#)

3 Askelmaa kohti kansalaistiede-ohjeistusta

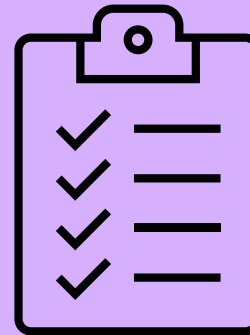
Kansalaistiede HAMKissa -linjaus saatiin valmiiksi syksyllä 2024.

Ohjeistus julkaistiin intrassa maaliskuussa 2025.

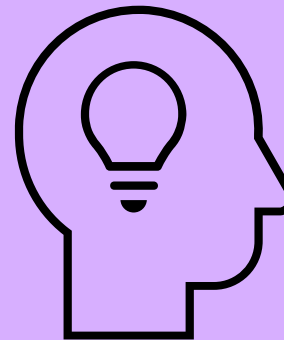
Suunnitteilla koulutus- ja/tai keskustelutilaisuus aiheesta.

Linjaus julkisille sivuille

Ohjeistus intraan

Koulutus ja keskustelut

Mitä linjasimme HAMKissa

Lähtökohta strategiassa: Kansalaiset muutoksen tekijöinä yhdessä tutkien.

• Tahtotila

- Teemme tutkimustyötä laajasti eri toimijoiden kanssa.
- Vuorovaikutus alueellisesti paikallisten ihmisten kanssa ja kansainvälisesti verkostojen kanssa.
- Haluamme edistää avoimuutta ja monimuotoisuutta ottamalla mukaan monia näkökulmia.

Tavoitteet ja nykytila

- **Tavoitteet:**

- Osallistamalla uusia tutkimuskohteita.
- Tiede ja tutkimus tutuksi, osaksi kansalaisten arkea: sitoutuneisuus, tutkimustulosten hyödyntäminen, luottamus tieteeseen ja tutkimukseen.
- Vuoropuhelu ja yhdessä tekeminen vahvistavat monialaista tutkimusta.
- Tunnistamme kansalaistieteen tämänhetkiseksi muodoiksi HAMKissa:
 - tutkimuksen suunnittelun yhdessä kansalaisten kanssa
 - kansalaisten osallistumisen tiedon kerääjinä ja vastaanottajina
 - kansalaisten toimimisen muutoksen tekijöinä, ”maailman parastajina”, tutkimustuloksia hyödyntäen.

Kuinka ohjeistamme?

- Ohjeistusta intrassa
 - Hankkeen eri vaiheisiin toimintaohjeita.
 - Myös hankkeen hallinnointiin liittyviä ohjeita.
 - Pyritty konkretiaan: muistutukset ja ehdotukset.
 - Erityishuomio vuorovaikutuksessa ja tiedonkulussa.
 - Tunnistettu tarve: mistä asioista olisi hyvä sopia kansalaistieteilijöiden kanssa, mitä ottaa puheeksi ja miten ohjeistaa kansalaistieteilijöitä.
 - Hankkeesta riippuen toisinaan tarve kirjalliselle sopimiselle.
 - Esim. aineistojen ja tulosten tekijyys ja oikeudet, tietosuoja ja tietoturva, tietojen oikeellisuus ja luotettavuus.

Esimerkkejä ohjeista

Onko yhteissuunnittelu mahdollista jo hakemusvaiheessa?

Tutkija on vastuussa – vastuuta hankkeesta ei voi siirtää kansalaistieteilijöille.

Ota osallistujat määrittelemään yhteisiä tavoitteita ja anna tilaa kommentoinnille ja kysymyksille.

Ota huomioon niin aineistojen kuin tuotostenkin tekijänoikeudet ja muista sopia niistä kansalaistieteilijöiden kanssa.

Tarjoa ohjeita, koulutusta ja tukimateriaaleja.

Ota kansalaistieteilijät huomioon hankkeen tuloksia julkistaessasi: Anna arvoa heidän osallistumiselleen, tuo esiin heidän panoksensa.

Ajatuksia osallistumisesta

- Mistä osallistuminen alkaa ja mihin se päättyy?
 - Osallistujat tulevat aina jostakin kontekstista, mukana kokemukset ja näkemykset.
- Osallistumisen ennakko-oletukset?
 - Osallistumisen tavoista, keinoista, tavoitteista jne. ei ole lähtökohtaisesti yhteistä käsitystä,
 - joten yhteistä ymmärrystä tulee rakentaa aktiivisesti ja osapuolia kuullen.
- Osallistujat kantavat mukanaan omia verkostojaan ja toimivat suhteessa niihin: edustus, suuntautuminen, velvoitteet, ryhmäpaine, kuuluminen jne.

Keskustelua, kysymyksiä?

- Millaisista asioista olisi hyvä sopia kansalaistieteilijöiden kanssa ja miten?
- Keitä mukaan amk-kansalaistiedeohjeistuksen laatimiseen?
- Millaisia rajapintoja kansalaistieteellä ja ammattikorkeakoulujen tki-toiminnalla on ja voisi olla?
- Millaisia mahdollisuuksia kansalaistieteellä on annettavana ammattikorkeakouluille?